

Pozneje 29. sušca, ko se je zvedelo, da se je kuga, kakor smo gori povedali, zatrosila še dalje, je dodala c. k. deželna vlada še drug

razglas,

po katerem naznanja, da so 3 milje na okrog okoli okuženih krajev prepovedani vsi živinski sejmi. Pa naj tudi nobeden goved, ovac ali kóz in pa kož, parkljev ali sploh kaj tacega, kar §. 2. dotične postave prepoveduje, ne skuša gnati ali peljati na Štajarsko, Koroško, Salcburško, Tirolsko, Primorsko, ker so te dežele za čas kuge zaprle svoje meje proti Kranjski. —

Da bi pa vsi lastniki živine in tudi drugi, katerim je mar za to, da se hitro zatara v naši deželi začeta kuga in se obvarujemo silne škode, poznali postavne predpise, podamo jim iz dotične postave to, kar je vedeti treba. Naj to vsi ti pazljivo beró, da se vedó ravnati po postavi, pa tudi druge podučiti. „Novice“ naj gredó zdaj od rok do rok, kajti za tavžente škode gré zdaj obvarovati našo deželo in tudi druge.

Iz cesarske postave zoper Turško govejo kugo od 29. junija leta 1868.

Kaj je narediti, kedar se je goveja kuga vnela.

Zastran okužene kmetije ali pristave.

§. 22. Ako pozvedbe za gotovo postavijo, da je goveja kuga, naj se, gledé na okuženo pristavo (posestvo, hlev, staje), ravná po teh le zaukazih:

Treba je pobiti živino.

Vsa kužna goveda, kakor tudi vsa goveda, ki so bila s kužnimi na eni in isti pristavi ali v istem hlevu, ali so sicer bila ž njimi v neposrednji ali posrednji dotiki, treba je pod nadgledom komisije zastran kuge postavljene brez odloga pobiti.

Kje in kako zakopati mreino.

Živali, ki so za govejo kugo poginile ali kakor bolne ubite bile, treba je na mestu, ktero komisija zastran kuge postavljena odloči, celoma, ne odvzemši nikakega dela živalskega trupla, šest čevljev globoko zakopati, in take jame, kamor je bila mrhovina pokopana, smejo se še le, ko preteče primerno število let, in samo s posebnim dovoljenjem politične okrajne gosposke zopet odpreti.

Če je bilo živinče le kakor sumljivo pobito, pa je zdravnik potlej spoznal, da je bilo zdravo, sme se, če komisija zastran kuge postavljena dopusti, meso od njega v tistem kraju povžiti.

Kako delati s kožami.

Samo pri takih živalih, ki se pobijejo, ker so sumljive, da imajo kugo, pa se pri pobijanji najdejo, da so popolnoma zdrave, dopuščeno je, kože pod skrbijo živalskega zdravnika razkužiti ali očistiti, razen takega primera pa je treba kožo s prerezami pokaziti, da ni za rabo, in z mrcino vred zagrebsti.

Pristavo ali kmetijo je treba zapreti.

Pristava ali kmetija, v katerih so ali so bile kužne ali s kužnimi v dotiki bivše živali, mora se po zapri-seženih čuvajih ali po vojakihi zapreti in zaznamovati s tablo, ki nosi napis „Goveja kuga“.

Brez dovoljenja komisije ne sme:

nikakoršna reč iz okužene kmetije odnesti se;
ne sme nihče stopiti va njo razen njenih prebivalcev;
ne sme noben prebivalec tiste kmetije ali pristave

sniti se (v dotiko priti) z drugimi prebivalci tistega kraja, razen pod določbami, ki jih postavi komisija.

Kuga pri ovcah in kozah.

§. 24. Ovce in koze, ki so prišle v dotiko s kužnimi govedi, morajo biti odločene od goveje živine in od vseh družih živali, dokler se ne izreče, da je kuga nehala, in dokler se ne razkužijo.

Če te živali za kugo zbolé, začnó veljati prav tiste naredbe, kakor pri kugi med govejo živino.

Zastran okuženega kraja.

§. 25. Kedar je postavljeno na gotovo, da se je na kateri kmetiji goveja kuga začela, ima politična gosposka izreči in razznani, da je dotični kraj (selo, vas) okužen.

V tem kraju ima nastopiti zaprtija zastran živali in reči, ktere so našete v §. 2. *) Z ukazom se določi, kako je treba napraviti zaprtijo kraja.

V takem kraju naj dalje:

- a) veljajo naredbe v §. 21 **) zapovedane;
- b) ovce in koze naj se odpravijo iz hlevov za govejo živino, ter se ne smejo nazaj va-njo djati, dokler trpi kuga;
- c) vožnja z govejo živino je prepovedana. Konji pa iz brezkužnih kmetij smejo se rabiti v kraju in zunaj kraja, in tudi v kraj od drugod priganjati ali privaževati ali pa skozi kraj dalje gnati ali voziti, vendar je treba pri tem izpolnjevati to, kar komisija zaukaže;
- d) psi, mačke in kuretnina morajo se zapirati, če bi se pa našli na planem, ubiti. Pitomi zajci v hlevih naj se pokončajo;
- e) stanovalci okuženih krajev smejo samo takrat iti kam iz njih, če niso, odkar se je kuga začela, prišli v dotiko z ondotno bolno ali sumljivo živino, niti so sploh bili na okuženi kmetiji, ali pa če so, ako so prišli kako v dotiko, popred bili razkuženi, kakor je zapovedano;
- f) iz vseh brezkužnih hlevov je treba vsak dan gnoj pokidati;
- g) prepovedani so v kužnem kraju živinski in drugi sejmi, kakor tudi muzika s plesom;

*) V zaprtijo pod §. 2. spadajo:

1. Domača živina ktere koli vrste, razen kónj in svinj (krmetine);

2. odpadki in surove snovi (neizdelana roba) od teh živali, naj bodo te reči surove (brž po poboji), ali že posušene. Vvažati se sme samo taka volna, od ktere se dá izkazati, da je bila v fabriki prana.

3. seno, otava in slama;

4. hlevna oprava, ki je bila že v porabi, in goveja oprega (vpredna oprava); za trgovino namenjena, ponošena oblačila in takošno že rabljeno obutalo. Seno ali slama, v ktero je bilo kaj zavito, mora se po vsakem sežgati brž kakor pride zavita reč tje, kamor je namenjena.

**) §. 21. se glasí:

Tudi pri goli sumnji goveje kuge ima komisija zastran kuge poslana, dokler politična gosposka dalje ne zaukaže, razen povedanih v §. 19. naredb narediti vse to, kar dotični izvršilni predpisi veleajo gledé na zakopavanje crknjenih ali pobitih živali, na ogledovanje živine po živinskem zdravniku in na razvidnost števila goved, ovac in koz, na pregledovanje sumljivih živali, na prepoved, odnašati klajo, nastelj, gnoj in opravo iz zaprtih poslopij, potem gledé na naznanila o vsakem zbolenji ali crknjenji med živino in na pobijanje goved iz nesumnih hlevov.

Meso od pobite živali, o kateri je živinski zdravnik po tem spoznal, da je suma čista, sme se samo v istem kraju povžiti.

- h) živali in sirova roba od živali smejo se po železnicah skozi kužni kraj samo prevažavati, če se izpolnuje to, kar je deželno poglavarstvo naredilo, da se kuga ne zatrosi.

Zastran mejnega okraja kuge.

§. 27. Kedar je v kakem kraju goveja kuga, velja okolica tri milje daleč na okrog od kužnega kraja za mejni okraj kuge.

V mejnem okraju kuge imajo:

- a) Veljati ukazi o popisu in razvidnosti števila živinčet, potem določbe dane za ta primer, kedar katero rogato živinče zbolí ali pogine (§. 21).
- b) Vsako crknjeno govedo, naj se pustí ondi, kjer je cerknilo, dokler se drugače ne zaukaže, ter skrbeti je, da se ga nobena stvar ne dotakne.

Okrajna gosposka sme zastran vsake živali, ki pogine, zaukazati, naj se razpara in razudi, da se izve bolezen.

- c) Živinski sejmi so prepovedani. Tudi je prepovedana kupčija z govejo živino, s klajo in steljo.

Samo izjemno pri okolnostih posebnega ozira vrednih, sme politična okrajna gosposka dopustiti pod svojim prigledom kupčijo z rečmi poslednjič imenovanimi, potem s klavno živino, kakor tudi z živino, kolikor se izkaže, da je kmetije potrebujejo.

- d) Če bi bilo potrebno, sme deželno poglavarstvo zaukazati, da bo živina, kar je je v mejnem okraju, s posebnim znamenjem zaznamljena.
- e) Krajem, ki se drže okuženih, naj okrajna gosposka, če se je okužbe bati, prepove živino na pašo goniti.
- f) Vsi psi imajo se privezati, razen pastirskih, dokler se rabijo pri živini, mačke pa se morajo zapreti.

(Konec prihodnjič.)

O Švicarskem sirarstvu.

Pregovorivši o družbah za sirarstvo naj povemo kaj več o Švicarskem sirarstvu.

V Švici je sirarstvo, zlasti izdelovanje tolstega in poltolstega sira, mnogo bolj razvito in razširjeno, kot maslarstvo. To najbolje dokazujejo številke, ki naznajo, koliko sira se je izvozilo iz Švice drugam od l. 1854—1865. Švica je blizu tako velika, ko Štajarsko, Koroško in Solnograško skupaj, ktere tri dežele pa še niso ne tretjina avstrijskih planin.

Za sir, kar ga je šlo leta 1865. več iz Švice, kot ga je v Švico prišlo, so potegnili 5 milijonov in pol goldinarjev.

Kaka je pa v Avstriji?

Številke, ki kažejo, koliko sira se je prejšnja leta izvaževalo in privvaževalo, zdaj več ne veljajo, ker so se razmere spremenile; zgubili smo namreč Laške dežele, zavaljo kterih se je moralo mnogo sira privvaževati, ker ga te dežele mnogo rabijo. Poprek se je pripeljalo v Avstrijo od 1863. do 1865. leta po 32 740 centov sira na leto, iz Avstrije pa ga je šlo le po 14.180 centov; tedaj smo ga dobivali mi od drugod po 18.500 centov več kakor smo ga pošiljali iz dežele. Od tačas pa je iz omenjenega vzroka precej drugače. Tako se je 1867. leta izvozilo 14.865 centov sira, privozilo pa 13.387 centov, tedaj ga je že šlo 1478 centov več iz države, kot se ga je ta njo pripravilo.

Te številke pa vendar živo spričujejo, kako malo še da je razširjeno naše sirarstvo. Po sporočilih gospodarske družbe v Gradcu je na celem Štajarskem le 30 mlekarnic, in na Koroškem se po zanesljivih domačih naznanilih naredi samo po 400 centov tolstega in 300 centov pustega sira na leto. Le na Vorarlber-

škem in po nekih krajih Inske doline v Tirolih je več število dobro vredjenih mlekarnic. Spodbudil je namreč prebivalce teh krajev izgled sosedne Švice in bližnjih Algajskih planin, kjer je sirarstvo poslednja leta vrlo napredovalo.

V nekterih okolnostih, zlasti na manjših gospodarstvih, se sicer bolj splača ravnati sir po Limburški šegi, kteremu se pravi opekovec; vendar pa je iz mnogih in veljavnih vzrokov bolje, siriti velike sire, kakor jih delajo v Švici. Se vé da je moč le ondi ravnati tak sir, kjer se vsak dan veliko mleka vmolze in kjer imajo za to primerno pripravo; tak sir ima to dobroto, da se bolj dolgo drži in da se brez nevarnosti prevažva. Opekovec nasproti ne zahteva toliko priprav in se lahko siri tudi ondi, kjer imajo manj mleka.

Za naše planine bo pa gotovo zmirom največe važnosti izdelovanje velikih sirov po Švicarski šegi; zato naj na tanko popišemo, kako ravnajo po mnogih krajih Švicarskih.

Kdor hoče ravnati Švicarski sir, mora imeti pred vsem: pripravne hrame, potrebno pripravo in orodje.

Hrami, ki se za to potrebujejo, so ti-le: 1. Kuhinja, v kateri se siri; onda mora biti tudi sirni kotel in tlačilnice. 2. Klet za sir, kjer se sir soli in hrani, dokler se ne proda; v kleti so potrebne police, na ktere se sir sklada. 3. Shramba za mleko, ki je namenjena za medilo. Sirni kotel mora biti tako obešen, da se lahko od ognja odmakne, kedar se mleko dovolj vgreje. Po manjših mlekarnicah visí kotel čisto prosto na „voru“ ter se na njem nad ogenj namakne in od njega odvrne, kedar je treba: vor se namreč sém ter tje vrtí. Toda pri taki napravi se brez potrebe veliko drv požge, ako namreč ogenj čisto na prostem gori. Nekoliko bolje je že, če je kotel vsaj zadi obzidan, kakor se po planinah pogosto nahaja. Še več drv se prihrani, ako se kotel popolnoma obzida ter spodaj pravilno ognjišče napravi. Kedar se hoče tak kotel od ognja vzeti, se mora prej kviško naviti, potem še le se na voru odmakne. To je pri malih kotlih lahko, pri velikih pa silno zamudno in težavno; zatoraj se dandanasnji daje prednost neki drugi napravi. Sirni kotel je namreč le zadej obzidan, spredaj pa ga oklepajo železna vratica, ki se odpirajo na dve plati. Če se hoče kotel nad ogenj potegniti, se vratica odpró ter kotel odmakne. Tudi pri taki pristrojbi, ktera je po velikih sirarnicah v Švici splošna, se ognjišče lahko primerno izpelje, da se malo drv požge (po 1 funt drv na vsak funt sira). Sirni kotel je povsod bakren (iz kotlovine), in ima lesen pokrov.

Tlačilnice so skoro povsod navorne, podjemne, le bolj redko vretenične (na šravf).

Kleti za sir so zidali včasí na pol pod zemljo, da se je lože dosegel potrebni hlad. V novejših mlekarnicah pa jih zidajo večidel vrh zemeljke shrambe, ktere pa morajo biti na hladnem kraju. Vrata naj gledajo proti severju. V zidu so potrebna mala oknica in predorčki, da skozi nje dobiva klet čist zrak in primerno gorkoto; toda ta oknica morajo biti dobro zavarovana zoper muhe. Sredi kleti stoji velika miza z vrezanimi žlebovi za odtekanje.

Pri zidovih so klopí ali police, na ktere se sir sklada: postavljenih je pa kakih 6—8 polic ena nad drugo, kakor višava shrambe pripušča. V neki veliki mlekarnici sem videl v eni taki shrambi blizu 180 sirov po 160—200 funtov težkih in vrednih kakih 8000 goldinarjev.

Klet za mleko je tudi potrebna. V njej se hrani mleko in skutni zapenek, ki sta namenjena za medilo. Najbolje je, ako je ta klet nekoliko čevljev pod zemljo. Vrata naj ima tudi ona proti severju in naj ne bode

vine, ovac in kóz, da se zmirom vé, koliko živine je ondi, in ta popis mora gospodar v 48 urah izročiti županu (v tem popisu se popiše goveja živina po starosti, spolu, barvi); ko je živina popisana bila, se mora potem vsaka prememba tega popisa, če je kakošna krava teletila ali je gospodar kakošno živino kupil ali prodal, koj v 24 urah spet naznaniti županu, — če mu kako govedo, ovca ali koza zbolí, mora to brž naznaniti županu, župan pa okrajnemu glavarstvu; — vse cerknjeno govedo naj se pustí tam, kjer je poginilo, in vsaka dotika s to živino zabrani, dokler ne pride od gosposke komisija jo ogledat; — živinski sejmi so v teh krajih prepovedani, prepovedana je tudi kupčija z živino, klajo in steljo; le na posebno in dobro podprto prošnjo more gosposka kaj o tem dovoliti; pse in mačke je treba zapreti. Kdor prestopi kakošen ukaz, se ostro kaznuje, kakor ukazuje §. 35. te postave.

Ker smo pa nesrečno kugo dobili tudi na Kranjsko in ker se širi pošast še zmirom na Hrvaškem (kakor ravnokar zvemo, razen vojaške Granice) razsaja še v doljnem Piketu Grobniškega okraja v županiji Reški, pa se zatrosila tudi v Dugoselo in Sisek, potem tudi v Jelše poleg Karlovca, v Škaričevo okraja Krapinskega v Varaždinski županiji in v Bribir okraja Vinodolskega v Reški županiji (komitatu), zato je, ubraniti še več nesrečo, c. k. deželna vlada Kranjska oklicala

darilo tistemu,

kdor zatoži koga, ki je prestopil tako postavu za kugo. Ta darila so — kakor §. 35 v današnjih „Novicah“ kaže — v 3 vrste razdeljene: ena darila segajo do 50 gold., druga do 20 gold. in še druga do 10 gold.

Naj tedaj drug na družega gleda, da ne prestopi postave, in če jo prestopi, naj ga gré brž kantonski gosposki zatožit, da se odvrne nesreča po prestopku postave. Kdor je v tacih zadevah tožnik, je velik dobrotnik deželi ali še več deželam. Zato dobi darilo.

Iz cesarske postave zoper Turško govejo kugo od 29. junija leta 1868.

(Konec.)

Posebne dolžnosti tistih, ki imajo opraviti z živino.

§. 17. Vsak čas naj se pazi na te-le previdnosti:

Mesarji ne smejo svoje klavne živine vkup z živino, ki jo redé za svojo potrebo, v enem hlevu imeti, niti na občinski pašnik goniti.

Čedniki ali govedarji ne smejo brez županovega dovoljenja novokupljene živine sprejemati v občinsko čedo ter imajo dolžnost, kedarkoli v čedi katero živinče zbolí, to brez odloga naznaniti gospodarju in pa županu.

Krčmarji (oštirji) morajo v njih hleve prignano rogato živino, klajo pokladano jej in steljo (nastelj) in pa gnoj, ki je ostal po njej, odstranjati od svoje živine in skrbeti, da se teh reči ne dotakne.

Kedar se je kuge bati, v takem času sme deželno poglavarstvo mesarjem in živinskim trgovcem tdi prepovedati, da ne smejo stopiti v tuj hlev.

Kaj se naredí pred vsem drugim.

§. 19. Gosposka ali županstvo tistega kraja ima dolžnost, brž kakor izvé, da je živinče za boleznijo, ki gre sum, da je goveja kuga, kje zbolelo ali poginilo ali da se je kje očitno goveja kuga prikazala, začasno in predno pride komisija, ki jo politična gosposka zastran kuge pošlje:

1. ta prigodek po tistem kraji razglasiti ter opom-

niti stanovalce, kako zeló nalezljiva je goveja kuga in kako velike nevarnosti da lahko iz tega nastopijo;

2. napraviti, da se dotični hlev ali staje zapró;

3. prepovedati in ubraniti, da nobeno govedo, nobena ovca in koza iz kraja drugam ne pride;

4. ustaviti gonjenje živine na pašo.

Nadgledniki in strežniki.

§. 31. Da se izpelje, kar je narejeno zastran zaprtije in zavarovanja dežele pred kugo, naj se skrbi za dovoljno število nadglednikov in če je treba za vojaško pripomoč (asistencijo).

Povračilo za policijsko ubite živali.

§. 32. Ako se po predpisih vsled uradnega ukaza komisije za kugo postavljene kako govedo, kaka ovca ali koza ubije, dobí lastnik za pobito žival polno odškodbo ali povračilo po cenilu; toda znesek tega povračila se mora takrat, kedar je dopuščeno, žival v denar spraviti, znižati za celo čisto skupilo iz mesa in kože, ki ostane odbivši stroške za razkužbo, za prevoznjo in kar je drugega plačati bilo.

Ceni se živina po ceniteljih, namreč po dveh za to posebej v prisego vzetih zaupnih možéh in po možu, ki ga politična okrajna gosposka odbere; cenijo jo pa po vrednosti, katero bi bila ne gledé na kugo imela ktera žival, če bi se ne bila pokončala, z ozirom na ceno, kakoršno imeva v tistem kraji z ozirom na to, čemu jo ima lastnik, koliko je stara, kako rejena itd. Kedar trije cenilci povedó vsak drugačen znesek, naj veljá srednji znesek za cenilo.

Če je gospodar ubite živine kako kriv, da se je goveja kuga zatrosila, ali če, kakor je bil dolžan, ni naznanil, da mu je živinče obolelo, izgubil je pravico do povračila.

Kdo plačuje stroške.

§. 33. Povračilo, ki ljudém gré za pobito živino (§. 32), potem stroški, ki se naberó in zaprtije mej med temi deželami in sosednjimi državami iz deželami Ogerske krone s pomočjo vojaštva (armade), iz naprave in vzdržbe živinskih kontumacij in kvarantin na meji cesarstva in iz zatiranja kuge sploh, opravljajo se iz državnega zaklada.

Stroške za čuvanje mej med eno in drugo teh dežel, kakor tudi stroške za zapiranje krajev z vojaki po notranjem ktere teh dežel, plačuje dotična kronovina.

Stroške za varovalne naredbe o posamnih krajih in za odvažanje in zagrebanje mrcin plačujejo občine, oziroma imetniki posamnih kmetij.

Gospodar plačuje stroške za razkružbo ali očiščevanje pristav in hlevov.

Kazni za prestopke te postave.

§. 34. Kedar je zažugano na prestopke te postave, da zapade (da se odvzame) živina ali pa surova živalska roba, naj zapade živina in roba tudi takrat, če se s prestopkom ravna po občni kazenski postavi.

Razen tega primerljeja naj se prestopki te postave ali ukazov za nje izvršitev izdanih, če taki pregreški ne spadajo pod občno kazensko postavu, pokoré z zaporom do 4 mesecev ali pa z globo (kaznijo v denarji) prestopnikom imenji primerno do 500 gld., in to ne gledé na kazni, v katero bi se prestopnik še obsodil zavoljo prestopka zoper državne dohodke.

Če se je komu po ti postavi blago odvzelo, naj se pri odmerjanji kazni na to ozir ima, kar je prav.

Globi do 500 gold. je zlasti podvržen župan ali kdor koli kakor županov namestnik, zamudi

podati dolžno naznanilo o sumljivi bolezni, ki se je kje prikazala, ali če v izkaznicah o zdravju ali o izviro blaga bodi si tudi le iz malomarnosti kako neresnico izpričuje.

Z globo vred naj se o sodbi nalaga tudi povračilo škode, ako preiskovanje dovolj pomočkov za to na roko daje.

Kazni na imenji ali globe in pa čista skupila, odbivši prodajne stroške, iz zapadlih stvari, tekó v državni zaklad.

Z uradniki, ki zanemarijo dolžnosti, naložene jim s predpisi o goveji kugi, naj se po celi ostrosti disciplinarnih postav ravna.

Nagrade ali plačila za ovadbe prestopkov.

§. 35. Deželno poglavarstvo sme postaviti nagrade (plačila) za naznanilo, da se je v katerem kraju, kjer je doslej še ni bilo, zares vnela goveja kuga, do petdeset goldinarjev, za naznanilo, da je kdo predpise o goveji kugi prestopivši govejo živino po prepovedanem, z zapadom blaga kaznjenem načinu kam prignal, do desetih goldinarjev za vsako zapadlo (odvzeto) živinče, zadnjič za naznanilo, da je kdo kako drugači te predpise v resnici prestopil, do dvajsetih goldinarjev.

Te nagrade se plačujejo iz državnega zaklada.

Kaj storiti, če se živina po porodu ne iztrebi, kakor bi moralo biti.

Iz Dolenskega je „Novicam“ došlo vprašanje: kaj početi, če se krava po teletu ne iztrebi v pravem času?

Stvar je res važna zato, ker sila veliko napák se godí po nevednosti gospodarjev, še več pa po neumnosti mojstrov-skazov. Naj tedaj to razložimo in razjasnimo.

Najraji se pri kravah primeri, da se ne iztrebijo o pravem času, in če se je to enkrat primerilo, se primeri rado večkrat. Pa pri kravah je ta zadržek tudi najmanj nevaren, da se iztreba le čez 10—14 dni ne zadrži, — če pa izostane 5 ali 6 tednov ali celo 3 do 4 mesece, pa začne potem živina očitno hirati, pride ob mleko, jesti se jej ne poljubi, mrzlica jo včasih strese in vročina skuha. Pri vsaki drugi živini je zadržanje iztrebe veliko poprej nevarno, ker gnjjenje iztrebe spridi krí, v ktero so srkalne žilice gnjilad pripeljale; začne se potem brž gnjilobna vročinska bolezen, živina hira in medlí; večkrat jo začne po zdraženih čutnicah tudi hud krč lomiti, ki pahne maternico ven in trut napravi.

Kako neki se odpravi zaostala iztreba?

Odpravlja se po različnosti vzrokov, ki jo zadržujejo. Vzroki zadržanja pa utegnejo biti: ali

1) če je povitica z maternico preveč zaraščena, kar se posebno pri gobah kravje povitice zgodí, ktere se rade premočno sprimejo z gobami telečnika;

2) če je krč zaprl maternično ustje, da iztreba, čeravno ločena, ne more ven;

3) če so zavolj slabosti živine popolnoma prenehali tisti porodni popadki, ki spravljajo iztrebo ven.

Kako tedaj pomagati?

Če se je zdravnik za gotovo prepričal, da družega vzroka ni, kakor ta, da je povitica pri kobili ali da so gobe pri kravi in ovci preveč zaraščene z gobami maternice, se pomaga tako, da se z roko loči, kar je preveč skupzraščene. V ta namen seže pomočnik s pooljeno roko in porezanimi nohtovi v maternico, in skuša priraščene povitične dela (gobe)

rahlo in počasi ločiti, ne pa jih s silo trgati, da se ne poškoduje maternica. Ko zdravnik v maternici z eno roko ravna, vleče z drugo roko za popkovino, da se tako spravi iz starke. Pri kobili je treba povitico krog in krog ločiti od maternice; pri kravi in ovci se pa ločijo le povitične gobe od gob materničnih.

Je to opravljeno, naj se z maternično kliširo brizglja nekoliko mlačne vode v maternico, da se poplahne vse iz nje, kar je krvi ali morebiti tudi gnjile sodrge v njej zaostalo.

Je iztreba ven, se bo maternica kmalu spet v svoj zdravi stan skrčila, živina se bo okrepcala, vesela postala in rada po piči segla.

Svariti pa moramo tu prav na ves glas, da tisto silovito in surovo trganje gob, kakor je navadno pri mojstrih-skazih, je večidel nepotrebno in vselej nevarno, ker se potem živina za vselej poškoduje. Taki neumneži pravijo: „živina je gobova“, mislé, da gobe so bolezen, zato se morajo potrgati. Al to ni res; gobe morajo biti na povitici vsake krave in ovce, ker ravno te gobice so, po katerih se tele ali jagnje v maternem telesu maternice drži; če bi teh gob ne bilo, bi starka mladiča v sebi obdržati ne mogla. Vsaka krava ali ovca mora tedaj gobova biti, natora jo je tako vstvarila, — in le samo to je včasih napčno, da se povitnične in maternične gobe premočno sprimejo in se tedaj ločiti morajo. Nikdar pa se ne smejo gobe maternice trgati, zakaj te mora maternica imeti, da se z njimi sprimejo povitnične gobe, kedar krava ali ovca breja postane. *)

Če pa prehud krč zapira maternično ustje, da iztreba ne more ven, ali če so zavolj slabosti popadki jenjali, je po mnozih skušnjah najbolje potrjena peteršiljeva voda, ki se tako-le napravi: V 3 maslicah naj se dá kuhati za dobro pest peteršiljevih korenin z zeliščem vred; kuha naj se peteršilj pa tako dolgo, da so korenine tako mehke, da se zmečkati dajo; zmečkane korenine z vodo vred se zmešajo potem s 3 maslici tople ječmenove vode — in to se dá kravi na trikrat popiti. Dopoldne in popoldne napravljaj živini tako pijačo tako dolgo, dokler iztreba od živine ne gre, kar se pa večidel v 3 ali 5 dnéh zgodí. — To naj se vselej poskusi, ker je tolikrat dobro potrjeno bilo in celo brez vse nevarnosti.

Če bi se popadki pa celo ne dali iz novega obuditi, da bi pahnili iztrebo ven, ker je živina popolnoma oslabela, naj se jej dá včasih vina ali žganja z vodo pomešanega piti. V tacih okoliščinah sme zdravnik, pa le zdravnik, tudi štupo rženih rožičkov (Mutterkorn), poskusiti, katerih se pol lota z vrelo vodo popari, in ta poparina dvakrat na dan kravi ali kobili vžiti dá, dokler se ne obudijo popadki. Z rženimi rožički je pa treba varno ravnati zato, ker so strupeni.

Kaj storiti, da omet na zidovji dobro drži.

Priobčile ste drage „Novice“ v 13. listu t. l. vprašanje častitega g. župnika iz Rakitne, kaj bi mu bilo storiti, da bo omet na stolpu ondote cerkve držal. Razglasite mojo dobro potrjeno skušnjo njemu v pripomoček in vsem, kateri so v enaki zadregi.

1. Rabiti je treba za to delo apno staro, že dalj časa vgašeno;

2. staremu apnu je treba primešati drobnega peska, ki ni čisto nič drobneji, kakor ajdovo zrno,

*) Zapomnite si gospodarji to, in iz hleva zapodite vsacega, ki hoče gobe trgati.